

КАРАСЄВИЧ Марина Петрівна,
викладач II кваліфікаційної категорії,
РОТАЄНКО Анастасія,
студентка,
Комунальний вищий навчальний заклад
«Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т. Г. Шевченка»
(м. Умань, Україна)

ПРОГРЕСИВНІ ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ТА ГУМАНІСТИЧНІ ПОГЛЯДИ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

*Праця – це одне з найчистіших і найшляхетніших
джерел емоційного стану, радості діяння, творення.
Думка, що народжена, збуджена, витончена в праці,
стає радісною, оптимістичною.*

(Сухомлинський В. О.)

Засновник гуманістичної, новаторської педагогіки, директор Павлівської середньої школи, член-кореспондент АПН СРСР Василь Олександрович Сухомлинський (1918-1970) відомий як автор педагогічних праць «Серце віддаю дітям», «Народження громадянина», «Як виховати справжню людину», «Сто порад учителеві», «Батьківська педагогіка» та інші. Загалом він написав 41 монографію, понад 600 наукових статей. Його педагогічна спадщина зазнавала певної еволюції, постійно збагачувалася, поглиблювалася. Хоча він жив і творив у застійні часи, ставлення до його діяльності та ідей не змінилося. Його педагогічна концепція високогуманна і демократична, органічно поєднує класичну і народну педагогіку [2, с.549-550].

Особливу увагу Василь Сухомлинський приділяв школі як осередку культури, проте цю роль, на його думку, вона може виконати лише за умови,

що в її діяльності пануватиме культ Батьківщини, Людини, Матері й рідного Слова.

Педагогічну спадщину В. Сухомлинського пронизує ідея проектування людини. Для того щоб педагогіка виконувала таку функцію, вона має спиратися на психологічні знання, відійти від емпіричних узагальнень, у досягненні цілей навчання й виховання використовувати моделювання, технологію активного перетворення педагогічної дійсності. Головною метою, якої є всебічний розвиток особистості. Його можна досягнути залученням її до різних видів діяльності, постійним і планомірним формуванням пізнавальних здібностей.

Важливим напрямом усебічного розвитку особистості, який необхідно враховувати при її проектуванні, є розумове виховання, яке, за переконаннями Сухомлинського, потрібне людині не тільки для праці, а й для повноцінного духовного життя. Бути розумним повинен і математик, і тракторист. Тому в процесі навчання дітей треба спонукати до самостійної пізнавальної діяльності, самоосвіти. Цю роботу слід починати змалку, формуючи в дітей допитливість, тоді навчання для них не стане тягарем. Адже дитина не може бути щасливою в школі, якщо їй там погано. Тому навчання для дитини повинно бути радісною працею.

Одним із стрижневих аспектів педагогічної спадщини В. Сухомлинського є гуманізм. Цій проблемі присвячено більшість робіт педагога. На його думку, ідея людяності насамперед реалізовується через розвиток всіх потенційних, інтелектуальних і фізіологічних можливостей особистості. Всебічно розвинена особистість втілює в собі повноту і гармонію сил, здібностей, пристрастей, потреб, які визначають моральну, ідейну, громадянську, розумову, творчу, трудову, естетичну, фізичну, емоційну досконалість. Педагог наголошував, що працюючи над втіленням в практику ідеї всебічного розвитку, ніколи не можна досягти однакової межі інтелектуального збагачення, пізнання, духовного удосконалення.

Гуманістична позиція В. О. Сухомлинського виявилася і в його ставленні до сім'ї. Він вважав, що гармонійний, всебічний розвиток можливий лише за умови, коли школа і сім'я будуть діяти односпайно і стають одностайними у спільній роботі. Педагог високо цінував роль батька і матері, старших у сім'ї, стверджуючи: «Людина в своєму моральному розвитку стає такою, яка в неї мати, точніше, яка гармонія любові і волі в її духовному світі»; «...батько народжує і виражає, продовжує, розвиває себе в своєму синові й дочці, вливаючи своє духовне начало з духовним началом матері» [1, с. 386-393].

Найголовнішим, найглибшим і найміцнішим надійним каменем педагогічної системи В. О. Сухомлинського є виховання у кожного вихованця поваги до самого себе. Він вважав, що до того часу, поки є самоповага, існує й школа. Коли зникає повага до самого себе – немає школи, ні особистості, ні колективу, одухотворених благородними цілями, а є випадкове збіговисько. На його думку, повага до людської гідності та виховання самоповаги є сферою педагогічної творчості і великого інтелекту педагога. Тут не можуть бути ефективними якісь трафаретні, шаблонні, застосовувані до всіх учнів і в усіх випадках життя прийоми та методи.

Педагог засуджує всездозволеність, розгнuzданість поведінки і вчинків, наполягає на культивуванні осмисленої поведінки, яке є проявом витонченості внутрішнього світу школяра. Яким має бути ставлення дітей до інших людей, як їм домогтися моральної виправданості й обґрунтованості своїх вчинків – вчать юне покоління моральні сентенції В. О. Сухомлинського, які є не заборонаю чи дозволом чогось. Це виплекані педагогом щирі мудрі поради, що йдуть від серця до серця, і породжують розумові, моральні, естетичні почуття.

Представлені нижче моральні сентенції В. Сухомлинським написані просто, переконливо, вони легко запам'ятовуються, спонукають до роздумів, доброчинності.

«Ти живеш серед людей. Не забувай, що кожний твій вчинок, кожне твоє бажання позначається на людях, що тебе оточують. Знай, що є межа між тим, що тобі хочеться, і тим що можна. Перевірй свої вчинки... Роби все так, щоб людям, які тебе оточують, було добре».

«Ти користуєшся благами, створеними іншими людьми. Люди дарують тобі щастя дитинства. Плати їм за це добром».

«Усі блага і радощі життя створюються працею. Без праці не можна чесно жити... Нероба, дармоїд – це трутень, що пожирає мед працьовитих бджіл. Навчання – твоя перша праця. Йдучи до школи, ти йдеш на роботу».

«Будь добрим і чуйним до людей. Допмагай слабким і беззахисним, ... товаришу в біді. Не завдавай людям прикrostі. Поважай та шануй матір і батька, вони дали тобі життя, вони виховують тебе, вони хочуть, щоб ти став чесним громадянином, людиною з добрим серцем і чистою душею».

«Не будь байдужим до зла. Борись проти зла, обману, несправедливості. Будь непримиримим до того, хто прагне жити за рахунок інших людей, завдає лиха іншим людям, обкрадає суспільство».

У численних своїх виступах на наукових конференціях і нарадах, на семінарах, педагогічних читаннях і на зустрічах з учительською громадськістю В. О. Сухомлинський пристрасно і переконливо стверджує думку про трудове виховання учнівської молоді як мірило моральності зростаючого і всього суспільства.

Успіхам у практичній педагогічній і творчій науково-педагогічній діяльності В. О. Сухомлинського сприяло глибоке знання народної педагогіки. Вийшовши з глибин народу, він усвідомив можливості народної педагогічної мудрості в навчанні та вихованні учнівства. У багатьох своїх творах педагог радив учителям, батькам брати в користування все цінне, створене народною педагогікою і створювати умови правильного виховання дітей, які століттями діяли в українських родинах.

Література:

1. Любар О. О., Стельмахович М. Г., Федоренко Д. Т. / Історія української школи і педагогіки: Навч. посіб. К.: Знання, 2006. 447 с.
2. Фіцула М. М. / Педагогіка: Навч. посіб.: Вид. 2-ге, К.: Академвидат, 2007. 560 с.

Репозитарій УДШУ